

Charakterystyka sytuacji ludności Palestyny pod panowaniem Franków (XII-XIII w.)

Autor tekstu: **Marcin Śrama**

W roku 1099 krzyżowcy zdobyli Jerozolimę oraz cały obszar nazywany przez Chrześcijan Ziemią Świętą i utworzyli tam państwo nazwane „królestwem jerozolimskim”. Podlegały mu cieszące się dużą niezależnością księstwo Antiochii i Edessy oraz hrabstwo Trypolisu. Razem owe państewka tworzyły swego rodzaju federację nazywaną w Europie Outremer.

Pod względem stosunków społecznych w znacznym stopniu w Palestynie kopiowano wzorce europejskie, jednak z tą różnicą, że „zamorskie królestwo” umożliwiała awans społeczny każdemu kto do niego przybył, począwszy od młodszych synów europejskich arystokratów, skończywszy na chłopach, którzy w Europie nie posiadali Ziemi na własność, a na wschodzie ich parcele stanowiły ich prywatną własność. Także kupcy z miast włoskich bogacili się dzięki istnieniu tego państwa, gdyż zapewniało ono stabilność w regionie, w którym wcześniej trwały ciągłe walki między muzułmańskimi władcami (między innymi z powodu tych walk krzyżowcy z dużą łatwością zajęli Palestynę).

Najogólniej- istnienie państw krzyżowców stanowiło swego rodzaju sposób na bogacenie się Europejczyków z średnich i wyższych sfer (zwłaszcza weneckich i genueńskich kupców), a także stanowiło odpowiedź na narastający w XI wieku na obszarze starego kontynentu wyż demograficzny (w dalszej części tekstu będzie również mowa o chłopach przybywających do Palestyny). Można zatem uznać ich tworzenie za swego rodzaju eksperyment będący wstępem do późniejszej kolonizacji Ameryki południowej i północnej.

Wikimedia

Niestety, nawet pod względem postępowania z ludnością podbitych terenów krzyżowcy niewiele różnili się od konkwistadorów. Po zdobyciu Jerozolimy dokonali rzezi w tym świętym dla trzech religii mieście, a jej ofiarami padali zarówno muzułmanie, jak i żydzi, czy miejscowi chrześcijanie.

Po założeniu swych państw i ugruntowaniu władzy Frankowie (w ten sposób nazywano na wschodzie europejskich przybyszów) uważali się oczywiście za niezwykle dobrotliwych lecz w praktyce sytuacja ludności Palestyny była znacznie gorsza niż za panowania muzułmańskich władców. Całe społeczeństwo miejscowe podobnie jak wcześniej musiało płacić podatek nazywany pogłównym, który był znacznie wyższy niż w czasach muzułmańskich, a cała ludność była zmuszana do pracy na rzecz przybyszów. Właśnie dzięki temu Outremer było dla rycerstwa i mieszczan miejscem, w którym niezwykle łatwo było zrobić majątek. Jeden z XII-wiecznych osadników, Fulcher z Chartes, pisał: „Ci co mieli bardzo mało pieniędzy [w Europie], tutaj mają masę bizantów, ci co nie mieli ani jednej włóści, tutaj mają już miasto”.

Jedynym obszarem na którym Frankowie nie wprowadzili zmian na gorsze było zachowanie samorządności wsi zamieszkałych przez ludność miejscową, co zapewnił na początku swego panowania Gotfryd de Boullion, pierwszy król jerozolimski. Wprowadzono jednak trybunał sądowniczy nazywany Cour de la Fonde, który w pewnym stopniu ograniczał autonomię owych osad.

Miejscowa ludność poza niewielkim obszarem samorządności nie miała jednak wielu przywilejów i nie odgrywała żadnej roli w życiu publicznym. Najgorsza była sytuacja miejscowych muzułmanów. W roku 1120 synod w Nablusa zabronił małżeństw między przedstawicielami różnych

religii, a muzułmanie mieli nakazane nosić wyróżniające ich stroje, a w latach 1099- 1110 byli oni masowo przesiedlani z miast do wsi i zmuszani do pracy na roli.

Ponadto muzułmanie na terenie królestwa utracili kilka meczetów, które przemianowano na kościoły między innymi Kubat as-suchra, a karierę administracyjną, wojskową, a nawet literacką mogli zrobić tylko, jeżeli zmienili wyznanie na chrześcijańskie, choć Frankowie zazwyczaj nie próbowali ich nawracać. Najbardziej znanym przykładem ochrzczonego muzułmanina jest Walter z Campiegne (autor poematu o życiu Mahometa).

Spoglądając na traktowanie muzułmanów wydaje się, że Frankowie w Ziemi Świętej popełnili wielki błąd, gdyż w tym samym czasie w normandzkim królestwie Sycylii mieszkający tam muzułmanie masowo zaciągali się do armii tamtejszych chrześcijańskich władców, aby brać udział w walkach z muzułmańskimi władcami.

W porównaniu do większości państw europejskich Królestwo Jerozolimskie było jednak w pewnym stopniu państwem tolerancyjnym. Nie dochodziło w nim do pogromów mniejszości religijnych, podobnych tym z Europy. W praktyce stosunki między przedstawicielami poszczególnych wyznań chrześcijańskich były napięte. Patriarcha Akki Jakub de Vitry opisywał prawosławnych oraz przedstawicieli lokalnych odłamów chrześcijaństwa, jako ludzi chwiejnych i dwulicowych. Przyczyną takiej opinii mógł być fakt, że miejscowi chrześcijanie wytworzyli niezrozumiały dla katolików rodzaj obrzędowości, do którego zaliczyć można na przykład przejęty od żydów i muzułmanów zwyczaj obrzezania chłopców oraz rezygnację ze spowiedzi indywidualnej i celibatu księży.

Sytuację i perspektywy tej części ludności dobrze charakteryzuje to, że miejscowi chrześcijanie witali krzyżowców z radością, lecz szybko stracili wiarę w dobre intencje zdobywców i w roku 1144 w równie entuzjastyczny sposób witany był w Edessie atabeg, Imad ad-Din Zengi.

Z racji na znaczenie obszaru Outremer dla religii ogromną rolę polityczną odgrywało w nim duchowieństwo katolickie, na którego czele stał patriarcha Jerozolimy. Jeden z nich- Daimbert z Pizy próbował nawet bezpośrednio podporządkować królestwo papieżowi. Został on jednak odwołany i odtąd jego następcy stawali się coraz bardziej podporządkowani monarsze. Kilkukrotnie w ciągu XII wieku próbowali wywoływać rozruchy, lecz zawsze nieskutecznie, choć mimo braku możliwości podporządkowania sobie monarchy niejednokrotnie mieli duży wpływ na obiór monarchy i sprawowali przy nim najwyższe urzędy.

Na zakończenie warto na moment zastanowić się nad charakterystyką samego osadnictwa frankijskiego w Palestynie. Przez długi czas historycy byli przekonani, że przybysze byli tylko ścisłą elitą odizolowaną od reszty ludności. O ile w przypadku życia rycerstwa pogląd ten wydaje się słuszny, to mieszcianie mieli często szerokie kontakty wśród muzułmańskich sąsiadów, zaś chłopi byli osiedlani w miejscowościach położonych w pewnej odległości od muzułmanów, prowadzili życie podobne miejscowym rolnikom, różniąc się do nich tylko wyznawaną religią.

Szacuje się, że przed rokiem 1187 w Królestwie Jerozolimskim istniało około 12000 wsi, z czego 235 to osady frankijskie, a w samej miejscowości Al.- Bira żyły 142 rodziny włoskie, francuskie i hiszpańskie, które najprawdopodobniej wybrały to miejsce, gdyż ich środki finansowe nie pozwalały na osiedlenie się w mieście, jednak po jednym pokoleniu rodziny te zazwyczaj przenosiły się do miast, co w Europie byłoby niezwykle trudne.

Bibliografia:

- Jotischky Andrew, Wyprawy krzyżowe i państwa krzyżowców, Warszawa 2007
- Runciman Steven, Dzieje wypraw krzyżowych, t. I-III, Warszawa 1987
- Treadgold Warren, A history of the Byzantine State and society, Stanford CA, 1997

Marcin Śrama

Student pierwszego roku komunikacji europejskiej w Instytucie Kultury Europejskiej Uniwersytetu Adama Mickiewicza. Jego pasją jest historia, biologia i religioznawstwo.

[Pokaż inne teksty autora](#)

(Publikacja: 17-04-2014)

[Oryginał.](http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,9633) (<http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,9633>)

Contents Copyright © 2000-2012 Mariusz Agnosiewicz
Programming Copyright © 2001-2012 Michał Przech

Właścicielem portalu Racjonalista.pl jest Fundacja Wolnej Myśli.
Autorem portalu jest Michał Przech, zwany niżej Autorem.

Żadna część niniejszych opracowań nie może być wykorzystywana w celach komercyjnych, bez uprzedniej pisemnej zgody Właściciela, który zastrzega sobie niniejszym wszelkie prawa, przewidziane w przepisach szczególnych, oraz zgodnie z prawem cywilnym i handlowym, w szczególności z tytułu praw autorskich, wynalazczych, znaków towarowych do tego portalu i jakiegokolwiek jego części.

Wszystkie elementy tego portalu, wliczając w to strukturę katalogów, skrypty oraz inne programy komputerowe są administrowane przez Autora. Stanowią one wyłączną własność Właściciela. Właściciel zastrzega sobie prawo do okresowych modyfikacji zawartości tego portalu oraz opisu niniejszych Praw Autorskich bez uprzedniego powiadomienia. Jeżeli nie akceptujesz tej polityki możesz nie odwiedzać tego portalu i nie korzystać z jego zasobów.

Informacje zawarte na tym portalu przeznaczone są do użytku prywatnego osób odwiedzających te strony. Można je pobierać, drukować i przeglądać jedynie w celach informacyjnych, bez czerpania z tego tytułu korzyści finansowych lub pobierania wynagrodzenia w dowolnej formie. Modyfikacja zawartości stron oraz skryptów jest zabroniona. Niniejszym udziela się zgody na swobodne kopiowanie dokumentów portalu Racjonalista.pl tak w formie elektronicznej, jak i drukowanej, w celach innych niż handlowe, z zachowaniem tej informacji.

Plik PDF, który czytasz, może być rozpowszechniany jedynie w formie oryginalnej, w jakiej występuje na portalu. **Plik ten nie może być traktowany jako oficjalna lub oryginalna wersja tekstu, jaki prezentuje.**

Treść tego zapisu stosuje się do wersji zarówno polsko jak i angielskojęzycznych portalu pod domenami Racjonalista.pl, TheRationalist.eu.org oraz Neutrum.eu.org.

Wszelkie pytania prosimy kierować do redakcja@racjonalista.pl